

Original Research

***Biological Contingency and Adaptation to Celibacy
Among Girls Aged 35 and over in Yazd City***

Ahmad Kalateh Sadati¹

Fatemeh Jafari Naeimi²

Sara Sadeghieh³

Zahra Sadeghian Moghadam⁴

Abstract

Celibacy among women in Iran is on the rise. This phenomenon varies across different decades and contexts, influenced by social and cultural conditions, which can impart diverse meanings and biological patterns. One group experiencing definitive or semi-definitive celibacy is women in their sixties. The aim of the current research is to explore and analyze their lifestyles and methods of adapting to society. This qualitative study was conducted in Yazd in 2023. The participants included 15 unmarried women aged 35 and older from Yazd, who were selected purposefully. Data were analyzed using a semi-structured interview method. The results of the research indicate that the participants are inevitably living in a situation characterized by minimal psychological well-being. Despite this, they are compelled to adapt. Five relevant themes emerged from the study: adaptability, spiritualism, cognitive regeneration, , purposeful living, and attachment. Overall, the research demonstrates that the participants have developed a way of life that they can accept and manage, even while holding a somewhat unrealistic view of marriage. This adaptation allows them to enhance their mental and social well-

¹ . Associate Professor, Department of Sociology, Yazd University, Yazd, Iran. asadati@yazd.ac.ir. **(Corresponding Author)**

² . Ph.D Student of Demography, Department of Anthropology and Demography, Yazd University, Yazd, Iran. jafarynaeemi1365@gmail.com

³ . M.A in Sociology, Department of Sociology, Yazd University, Yazd, Iran. sarasadeghieh26hs@gmail.com

⁴ . M.A Student of Sociology, Department of Sociology, Yazd University, Yazd, Iran. davoodiyeseid@gmail.com

Submit Date: 2024/17/05

Accept Date: 2024/20/09

DOI: 10.22051/JWSPS.2025.46674.2855

being. However, despite these coping strategies, this group faces numerous challenges in achieving a sense of welfare, which necessitates greater attention from policymakers, particularly in the area of women's issues.

Keywords

Girls, Celibacy, Contingent compatibility, Lived experience, Family, Spirituality

Introduction

As an independent individual, single girls, due to facing different living conditions, adopt strategies for personal peace and internal challenges and sexual-emotional problems. They also use strategies to reduce these conflicts and adjust relationships in relation to their surrounding environment, such as family and society. Although it seems that achieving this desirability does not happen completely, they try to change unwanted conditions in a way that allows them to achieve at least some aspects of their desired life. This issue is of great importance in terms of research and policy-making. On the one hand, Iranian society is facing a supertrend of singleness among women and men. On the other hand, singleness among women can be considered more important due to gender discrimination, although single men also have their own problems and challenges. Understanding ways to adapt to singleness, its complex and significant issues and problems, is a research need that can be of service to social policymakers. Policies that can cover the mental and welfare well-being of a large number of these people. Given the knowledge gap in the field and the necessity of research and policy-making, and also considering the lengthening of the period of singleness among young Yazdites with a statistic of about 36 thousand single women aged 20-49 (never married, without a husband due to divorce or widowhood) in Yazd province (Askari-Nadushan et al., 1400), the aim of the present study is to discover and analyze strategies for adapting to singleness among girls aged 35 and above in Yazd city.

A general assessment of the review of the literature (Ahmadabadi and Barkhodari, Shahmoradi and Bokani (1402); Dehghan Hesar et al., Akbari et al., Ganji et al., Khosravi et al., Madadhi et al., Fallah Minbashi, Gholami et al. (1400); Ghiyathvand and Hajilo (2019); Modaresi Yazdi et al. (2017); Ghaderzadeh et al. (2017); Hosseini and Izadi (2016); Sophia Hervakh (2018); Padhanji, Kanchan Gandhi, Gulfam et al. (2016); Sevikal et al. (2005)) showed that there is rarely a focus on the strategies and tactics of girls in facing singleness; also, the few studies that have existed in this field have been, along with the challenges, and the main purpose of the research has been to examine their challenges. Very limited attention has been paid to examining how to cope

with these challenges adaptively and to try to form psychosocial well-being among them.

Methodology

The present study is a qualitative study conducted in 1402 among single girls aged 35 to 55 in Yazd city. This group consists of single girls, especially those aged 35 to 45. Less hope for the possibility of marriage (due to increasing age), similarities in the time period of life (age range of 50s and 60s), and relatively similar family experiences (generally with parents in their 20s, 30s and 40s) are among their most important commonalities. According to the researchers, this age group has lived in a different social and cultural framework than girls from the 70s onwards. Participants were selected using purposive sampling and heterogeneous sampling with maximum diversity. Also, in selecting the samples, an effort was made to consider maximum diversity and to determine the interviewees with different educations and occupations and in different social classes, so that richer descriptions can be narrated in relation to the research topic. It should be noted that among the participants there were several immigrants who had been living in Yazd for many years. Finally, the interviews continued until saturation was reached. Considering the data saturation criterion, 15 people were included in the study.

Findings

The participants state that despite all the hardships they face in their single lives, the necessity of continuing life makes them make no effort to increase their psychosocial well-being, and each of them uses strategies such as positivity, personal growth, seeking refuge in spirituality, and the like to create peace and adapt to the challenges they face. They are also forced to be flexible in dealing with the tensions ahead, and group life, while sometimes considered a stress-causing factor, can also become a factor for increasing adaptation and dealing with their existential unrest. Finally, by evaluating the interviews, 5 themes were obtained: adaptability, spirituality, cognitive re-creation, purposeful living, and attachment.

Conclusion

The results of the study showed that the participants live in an unavoidable situation that has minimal psychological well-being. Despite this, they are forced to adapt. In this regard, they go through a lot of trial and error and experience a lot of tensions in their lives for different individual, family and social situations in order to reduce tension and increase peace. In many cases, the challenges faced by the participating girls are the same and even their chosen strategies are the same. This means that celibacy contains common experiences

that, in the cultural-social framework of Iran, despite the differences in individual attitudes and the degree of dominance of tradition, people are forced to adopt similar strategies to find peace and comfort. The study shows that the participants are in a contingent adaptation. In fact, despite much effort to improve psychological and social well-being, they do not consider the existing conditions to be ideal conditions and they are still far from their mental conditions.

References

- Akbari, H., Ghafariyan Maboohat, E. & Timuri, M. (2021). *A qualitative study on the role of family in the delay of marriage of girls approaching permanent singleness*. In Proceedings of the First National Conference on Social and Cultural Issues and Challenges of the Iranian Muslim Family, Birjand. (In Persian)
- Atkinson, R. L., Atkinson, R. C., Smith, E. E., Bam, D. & Nolenhoeksma, S. (2002). *Hilgard's Background in Psychology*. Translated by: Mohammad Taqi Baraheni. Tehran: Roshd Publications. (In Persian)
- Berger, P. & Luckmann, T. (1994). *The Social Construction of Reality: A Treatise in the Sociology of Knowledge*. Translated by Fariborz Majidi. Tehran: Scientific and Cultural Publications. (In Persian)
- Braun, V. & Clarke, V. (2019). Reflecting on reflexive thematic analysis. *Qualitative Research in Sport, Exercise and Health*, 11(4), 589-597.
- Clarke, V. & Braun, V. (2013). Teaching thematic analysis: Overcoming challenges and developing strategies for effective learning. *The Psychologist*, 26(2), 120-123.
- Dehghan Hesar, M., Hajhosseini, M., Gholamali Lavasani, M. & Hejazi Moughari E. (2023). Solo-living among single women: A phenomenological study of challenges and strategies. *Rooyesh-e- Ravanshenasi*, 11(12), 13-24. (In Persian)
- Dush, C. M. K. & Amato, P. R. (2005). Consequences of relationship status and quality for subjective well-being. *Journal of Social and Personal Relationships*, 22(5), 607-627.
- Fallah Minbashi, F., Kazemi, A. & Torkeman, F. (2023). From solo-living to being alone: A comparative study of two groups of women living alone in Tehran. *Cultural Studies & Communication*, 19(72), 87-117. (In Persian)

- Fathi, A. (2009). *A Study of Aging in Iran's Population Over the Past Half-Century and Its Future Until 1430 Solar Year*. Weekly Program Magazine. (In Persian)
- Gandhi, K., Mander, H., Bhasin, A., Jha, R. & Dand, S. (2016). Living single: Being a single woman in India. *In book: India Exclusion Report II*, 165-188.
- Ganji, M., Piri, H. & Vahedian, M. (2021). Typology of unmarried Ilamian girls According to reasons of Singleness. *Journal of Woman and Family Studies*, 9(1), 189-212. (In Persian)
- Ghiasvand, A. & Hajilu, Z. (2020). Single lives of the youth: A pantomime of single girls in the attitude of marriage. *Social Sciences*, 27(88), 175-215. (In Persian)
- Gholami, M., AmirMazaheri, A. M. & Haghighatian, M. (2021). Phenomenology of the lived experience of single girls over 30 years of Lifestyle Adoption. *Islamic life Style Centered on Health*, 5(3), 117-128. (In Persian)
- Goffman, E. (2012). *The Presentation of Self in Everyday Life*. Translated by Masoud Kianpour. Tehran: Markaz. (In Persian)
- Golfam, M., Talaei, E. & RasoulzadehTabatabaee, K. (2016). Girls with Absolute Celibacy in Iran: Why-ness and their comparative adjustment in life with married counterparts. *The International Journal of Humanities*, 23(1), 61-74.
- Herouach, S. (2018). Students' Attitudes towards Spinsterhood. FLDM, Fez. <https://www.preprints.org/manuscript/201807.0579/v1>.
- Herouach, S. (2018). Students' Attitudes towards Spinsterhood. FLDM.
- Hosseini, S. H. & Izadi, Z. (2016). The phenomenology of lived experiences of women over 35 years of age who have never married in Tehran. *Women's Studies Sociological and Psychological*, 14(1), 41-72. (In Persian)
- Jackson, S. & Scott, S. (2002). *Gender: A Sociological Reader*. Psychology Press.
- Khodabakhshi-Koolaei, A. & Pishbahar, Z. (2020). The life experiences of single and unemployed 30-40 year-old girls in Tehran city. *Cultural Psychology*, 3(2), 171-186. (In Persian)
- Khosravi, J., Kheeznezhad, O. & Darni, H. (2021). Semantic reconstruction of the experience of celibacy From the perspective of girls 30 years and above

- the city of Buchanan. *Women's Strategic Studies*, 23(92), 133-151. (In Persian)
- Larquemin, A., Mukhopadhyay, J. P. & Buteau, S. (2016). Open data and evidence-based socio-economic policy research in India: An overview. *The Journal of Community Informatics*, 12(2), 120-147.
- Lucas, D. & Meyer, P. (2002). *An Introduction to Demographic Studies*. Translated by Hossein Mahmoudian. Tehran: University of Tehran. (In Persian)
- Maddahi, J., Zare, B., Serajzadeh, S. H. & Karamhabibpour, K. (2021). The problem of celibacy: The emerging subject and new life among girls in Tehran. *Journal of Social Problems of Iran*, 12(1), 7-43. (In Persian)
- Mead, G. H. (1934). *Mind, Self, and Society from the Standpoint of a Social Behaviorist*. University of Chicago Press: Chicago.
- Modarresi Yazdi, F., Farahmand, M. & Afshani, S. A. (2017). A study on single girls' social isolation and its effective socio-cultural factors: A study on single girls over 30 years in Yazd. *Social Problems of Iran*, 8(1), 121-143. (In Persian)
- Piaget, J. (1973). *Main Trends in Psychology*. London: George Allen and Unwin.
- Qaderzadeh, O., Gholami, F. & Gholami, E. (2017). Semantic reconstruction of girls' lived experience of singleness. *Woman in Development & Politics*, 15(3), 403-426. (In Persian)
- Ritzer, G. (1995). *Sociological Theories in the Contemporary Era*. Translated by Mohsen Salasi. Scientific Publications. (In Persian)
- Shmali Ahmadabadi, M. & Baradari Ahmadabadi, A. (2023). The impact of self-belief training based on choice theory on perfectionism and self-efficacy in girls who have experienced marriage disruption. *Cognitive Analytical Psychology*, 52(14), 77-90. (In Persian)
- Sharafoddin, S. H. (2020). Reflection on the issue of unmarried women in Iran. *Bi-Quarterly Journal of Islamic Studies on Social Injuries*, 1(2), 1-22. (In Persian)
- Statistical Center of Iran. (2012). *Results of the General Population and Housing Censuses of 1963-1967*. <https://www.amar.org.ir>. (In Persian)

- Statistical Center of Iran. (2017). *Results of the General Population and Housing Censuses of 2017*. <https://www.amar.org.ir>. (In Persian)
- Talebpour, A. & Beiranvand, M. (2022). Qualitative study of the consequences of definite celibacy in girls. *Journal of Woman and Family Studies*, 10(1), 10-35. (In Persian)
- Valipour, I. (2001). *Psychology of Adjustment*. Tehran: Vahid Publications. (In Persian)
- Zarean, M. (2018). Investigation of the reasons for delayed marriage from the viewpoint of female students in Tehran. *Journal of Woman and Family Studies*, 6(2), 86-110. (In Persian)
- Zhang, Z. & Hayward, M. D. (2001). Childlessness and the psychological well-being of olderparents. *Journal of Gerontology, Social Sciences*, 56(5), S311–320.

زیست اقتصادی و سازگاری با مجرد در میان دختران ۳۵ سال به بالا در شهر یزد

احمد کلاته ساداتی^۱
فاطمه جعفری نعیمی^۲
سارا صادقیه^۳
زهرا صادقیان مقدم^۴

چکیده

تجرد در میان دختران در ایران، روند صعودی دارد. این موضوع در دهه‌های مختلف به صورت متفاوت تجربه می‌شود و بسته به زمینه زیست و شرایط اجتماعی و فرهنگی مرتبط، می‌تواند معانی و الگوهای زیستی مختلفی را به همراه داشته باشد. یکی از گروه‌هایی که در مرحله مجرد قطعی و یا شبه قطعی هستند، دختران دهه شصت هستند. هدف تحقیق حاضر، کشف و واکاوی نحوه زیست و شیوه‌های سازگاری آن‌ها با جامعه است. تحقیق حاضر یک مطالعه کیفی است که در سال ۱۴۰۲ در شهر یزد انجام شد. مشارکت‌کنندگان در تحقیق ۱۵ دختر مجرد ۳۵ ساله به بالا بودند که به صورت هدفمند انتخاب شدند. داده‌ها به روش مصاحبه نیمه‌ساختاریافته احصاء و مورد تحلیل مضمون قرار گرفت. نتایج نشان داد که مشارکت‌کنندگان در یک شرایط ناگزیر زیست می‌کنند که حداقل بهزیستی روانی را در این شرایط دارند. با وجود این ناگزیر از سازگاری هستند. پنج مضمون سازگارانۀ عبارتند از: انطباق‌پذیری،

^۱. دانشیار جامعه‌شناسی، دانشگاه یزد، یزد، ایران. (نویسنده مسئول)

asadati@yazd.ac.ir

^۲. دانشجوی دکتری جمعیت‌شناسی، دانشگاه یزد، یزد، ایران.

jafarynaeemi1365@gmail.com

^۳. کارشناسی ارشد جامعه‌شناسی، دانشگاه یزد، یزد، ایران.

sarasadeghieh26hs@gmail.com

^۴. دانشجوی کارشناسی ارشد جامعه‌شناسی، دانشگاه یزد، یزد، ایران.

davoodiyeseftid@gmail.com

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۶/۳۰

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۲/۲۸

DOI: 10.22051/JWSPS.2025.46674.2855

معنویت‌گرایی، بازآفرینی شناختی، زیست هدفمند و دلبستگی. به‌طور کلی نتایج این تحقیق نشان می‌دهد مشارکت‌کنندگان نوعی سازگاری اقتضایی را برای خود تدبیر کرده‌اند که بتوانند ضمن داشتن نیم‌نگاهی به ازدواج (احتمالاً غیرممکن)، زندگی موجود را برای خود بپذیرند و با آن کنار بیایند و بدین‌وسیله رفاه ذهنی و اجتماعی خود را ارتقاء بخشند. با وجود این راهبردها، اما مشکلات زیادی برای رسیدن به نوعی رفاه پیش روی این گروه قرار دارد که نیازمند توجه بیشتر حوزه سیاست‌گذاری -خاصه در حوزه زنان- است.

واژگان کلیدی

دختران، مجرد، سازگاری اقتضایی، تجربه زیسته، خانواده، معنویت

مقدمه و بیان مسئله

تجرد در میان دختران در ایران، روند صعودی دارد. این موضوع در دهه‌های مختلف به‌صورت متفاوت تجربه می‌شود و بسته به زمینه زیست و شرایط اجتماعی و فرهنگی مرتبط، می‌تواند معانی و الگوهای زیستی مختلفی را به همراه داشته باشد. به دنبال فراگیری موج مدرنیته در ایران؛ وضعیت تأهل نیز مانند بسیاری دیگر از مسائل اجتماعی و خانوادگی دست‌خوش تغییر شده است (زارعان، ۱۳۹۷: ۹۰). زنان؛ گروهی مورد اغماض قرار گرفته در جوامع سنتی‌تر هستند که به دلیل تابوهای فرهنگی و اجتماعی، به‌راحتی قادر به بیان موقعیت‌های ویژه و تجربیات خاص خود نبوده‌اند (خسروی و همکاران، ۱۴۰۰: ۱۳۴). با توجه به افزایش دو برابری مجرد در میان مردان و بیش از سه برابر در نزد زنان، طی سال‌های ۱۳۷۵ تا ۱۳۹۵، مجرد در میان دختران به موضوعی قابل توجه بدل شده و می‌توان مجرد را تجربه‌ای ویژه و موقعیتی خاص ایجاد شده برای دختران دانست (شرف‌الدین، ۱۳۹۸: ۴). برای تصدیق این امر می‌توان به ساختار سنی دختران مجرد براساس گزارش مرکز آمار ایران اشاره کرد که تعداد زنان هرگز ازدواج نکرده در تمام گروه‌های سنی بعد از ۴۰ سال بیشتر از مردان هرگز ازدواج نکرده در این گروه‌های سنی است. لذا به‌طور تقریبی می‌توان گفت دختران دهه ۶۰ در مقایسه با دهه‌های ۷۰ و ۸۰ سرعتی بسیار بحرانی در مجرد ماندن دارند (جعفریان، ۱۴۰۱ و طالب‌پور و بیرانوند، ۱۴۰۱). مطابق با نتایج سرشماری ۱۳۹۵ تعداد دختران مجرد ۲۰ سال به بالا چهار میلیون و ۳۶۸ هزار نفر است (گزارش سرشماری سال ۱۳۹۵). همچنین راه‌یافتن مجرد از کلان‌شهرها به شهرهای کوچک، مصادقی روشن در جهت بیان عمومیت این امر در کشور ایران است (طالب‌پور و بیرانوند،

۱۴۰۱: ۳۰). مجرد زیستی جوانان، به‌خصوص دختران پدیده‌ای نسبتاً نوظهور تحت تأثیر تحولات فرهنگی جهانی ایجاد شده است که نهاد خانواده را در حوزه ارزش‌ها و فرهنگ دچار چالش‌هایی جدی کرده است (مداحی و همکاران، ۱۴۰۰: ۸). در نتیجه چنین تأخیری در ازدواج و نزدیکی هرچه بیشتر به مجرد قطعی، فشار اجتماعی شدیدتر و شرایط فردی بغرنجی در وجود این دختران ایجاد می‌شود (Jackson & Scott, 2002: 1). از دلایل این مشکلات اجتماعی در سطح کلان می‌توان به فشارهای عصبی، روانی و در سطح فردی به نبود آمادگی و آگاهی کافی نسبت به پذیرش این گروه نوپدید از مجرد دختران اشاره نمود (فتحی، ۱۳۸۸). همچنین چالش‌های زیستی تجربه‌شده در اثر مجرد طولانی مدت دختران، نگرش‌های عرف جامعه و خانواده نسبت به آنان و برداشت‌های شخصی آن‌ها از این نگرش‌ها و رفتارها اثرات عدیده‌ای بر زندگی فردی و اجتماعی آنان به‌جای می‌گذارد (خسروی و همکاران، ۱۴۰۰: ۱۳۴). به‌طور اخص در جوامع سنتی‌تر که فرد از ابتدا آگاه به جنسیت خویش و نقش‌های متسبب به آن است، پیوسته به دختران گوش‌زد می‌شود که مسیر رسیدن به موفقیت و پایگاه اجتماعی مناسب ازدواج است (قادرزاده و همکاران، ۱۳۹۶: ۴۰۳)؛ هنگامی که ازدواج دختران به تأخیر افتد و وارد دهه سوم از زندگی خویش شوند، باعث تجربه‌کردن اضطراب‌های گوناگونی در سطوح فردی و خانوادگی می‌شود که محتمل است سلامت روانی فرد را با آسیب‌هایی مواجه سازد (خدابخشی و پیش بهار، ۱۳۹۸: ۱۷۱). بنابراین دخترانی که در چنین جوامعی ادامه حیات می‌دهند در صورت ناکامی در امر ازدواج با چالش‌های عدیده‌ای مواجه خواهند شد.

البته با تمام این تفاسیر نمی‌توان مجرد را امری مطلقاً ناخوشایند برای تمامی دختران دانست؛ زیرا گزارش‌های ضدونقیضی در خصوص زندگی مجردی ارائه شده که این سبک زندگی برای برخی خوشایند و برای عده‌ای ناخوشایند بوده است (Dush & Amato, 2005). همچنین احساس تنهایی افزون‌تر از سوی مرد‌ها به نسبت زنان نقل می‌شود (Zhan & Hayward, 2001: 311). بدین سبب برای سازگاری با مجرد و خوشایندی آن نزد فرد، راهبردهای مقابله و راهکارهای سازش حائز اهمیت است.

سازگاری، مانند رشد فیزیکی، عاطفی و ذهنی، یک فرایند پیوسته است که به تدریج تکامل می‌یابد و در طول عمر به‌طور طبیعی، در برخورد با تجربیات حاصل می‌شود (اتکینسون و همکاران، ۱۳۸۱). همچنین در مفهومی دیگر معنای سازگاری انطباق متوالی با تغییرات و ایجاد ارتباط بین فرد و محیط است. این انطباق باید به گونه‌ای باشد که فرد بتواند تغییرات را در خویش ایجاد کرده و رفاه اجتماعی را حفظ کند. در این راستا، سازگاری به معنای هم‌رنگ شدن با جماعت نیست، بلکه به معنای شناخت حقیقت به کار می‌رود که هر فرد باید هدف‌های خود را با توجه به چارچوب‌های اجتماعی و فرهنگی تعقیب کند. سازگاری امری نسبی است و انسان‌ها با درجاتی مختلف به سازگاری دست می‌یابند (والی پور، ۱۳۵۸).

دختران مجرد به عنوان یک فرد مستقل، از جنبه فردی به دلیل مواجهه با شرایط زیست متفاوت، راهکارهایی را در جهت آرامش فردی و چالش‌های درونی و مشکلات جنسی-عاطفی در پیش می‌گیرند. در رابطه با محیط پیرامونی خود همچون خانواده و اجتماع نیز از راهبردهایی جهت کاهش این تعارضات و تعدیل روابط استفاده می‌کنند. هرچند به نظر می‌رسد که رسیدن به این مطلوبیت به‌طور کامل اتفاق نمی‌افتد، اما آنان تلاش می‌کنند تا شرایط ناخواسته را به گونه‌ای تغییر دهند تا حداقل به برخی از ابعاد زندگی مطلوب خود دست یابند. این موضوع اهمیت زیادی به لحاظ پژوهشی و سیاست‌گذاری دارد. از یک سو جامعه ایران با ابروند مجرد در میان زنان و مردان مواجه است. از سوی دیگر مجرد در میان زنان به علت تبعیض‌های جنسیتی می‌تواند مهم‌تر تلقی شود، هرچند مردان مجرد نیز مشکلات و چالش‌های خاص خود را دارند. شناخت شیوه‌های سازگاری با شرایط مجرد، مسائل و مشکلات پیچیده و معتنا به آن، یک نیاز پژوهشی است که می‌تواند در خدمت سیاست‌گذاران اجتماعی قرار گیرد. سیاست‌هایی که می‌تواند به‌زیستی ذهنی و رفاهی خیل زیادی از این افراد را در برگیرد. با توجه به خلأ دانش در زمینه موردنظر و ضرورت پژوهشی و سیاست‌گذاری، همچنین با درنظر گرفتن طولانی شدن دوران مجرد جوانان یزدی با آماری حدود ۳۶ هزار زن مجرد ۴۹-۲۰ ساله (هرگز ازدواج نکرده، فاقد همسر بر اثر طلاق یا بیوگی) در استان یزد (عسکری ندوشن و همکاران، ۱۴۰۰)، هدف تحقیق حاضر کشف و واکاوی راهبردهای سازگاری با مجرد در میان دختران ۳۵ سال به بالا در شهر یزد است.

پیشینه تجربی

در مطالعات داخلی مرتبط با موضوع، شمالی احمدآبادی و برخوردار احمدآبادی (۱۴۰۲) دریافتند که آموزش خودباوری بر اساس نظریه انتخاب یک روش مداخله‌ای مؤثر برای کاهش مشکلات روان‌شناختی دختران بازمانده از ازدواج است.

دربا و همکاران (۱۴۰۲) با بررسی نقش تعدیل‌کننده سن و جنسیت در رابطه بین هوش هیجانی با ترس از مجرد در دانشجویان دریافتند سن رابطه بین هوش هیجانی با ترس از مجرد را تعدیل می‌کند؛ ولی جنسیت در رابطه بین هوش هیجانی با ترس از مجرد نقش تعدیل‌گر ندارد.

دهقان حصار و همکاران (۱۴۰۱) در پژوهش خود از گسترش دامنه دوستی، تمرکز بر پیشرفت کاری و مدیریت ارتباطات اجتماعی به عنوان راهبردهای تسهیل‌گر زندگی دختران مجرد یاد کردند.

اکبری و همکاران (۱۴۰۰) نشان دادند عوامل گوناگونی خانوادگی نظیر ضعیف بودن شبکه تعاملی خانواده، فرهنگ سنتی خانواده، عدم ارتباط مؤثر عاطفی بین والدین با دختران، دخالت خانواده در تصمیمات دختران، تحت تأثیر خانواده بودن، داشتن آزادی عمل در تصمیمات از سوی خانواده، وضعیت اقتصادی و مالی خانواده، رفتار نامناسب خانواده با خواستگاران وجود تجربیات ناخوشایند در خانواده همچون مطلقه بودن خواهر از عوامل مؤثر بر اخیر در سن ازدواج و مجرد دختران است.

گنجی و همکاران (۱۴۰۰) دریافتند دگرگونی فرهنگی و بستر اقتصادی جامعه ایلام در افزایش سن دختران نقش قاطع دارد.

خسروی و همکاران (۱۴۰۰) نشان دادند دختران مجرد بالای ۳۰ سال در بوکان با مشکلاتی مانند عدم پیشرفت، احساس بی‌معنی بودن، بار مسئولیت در خانواده، افسردگی و امثالهم

مواجه‌اند. همچنین، تلاش برای توانمندسازی و کسب مهارت، حفظ سلامت و جوانی و به‌دست آوردن استقلال از مهم‌ترین راهبردهایی است که از آن بهره می‌جویند.

مداحی و همکاران (۱۴۰۰) افزایش مجرد را نوعی همگرایی جهانی حاصل الگوگیری از سبک زندگی غربی بیان کرده و دختران را کنش‌گران فعالی می‌داند که دست به انتخاب زیست جهان می‌زنند.

فلاح مین‌باشی (۱۴۰۰) در پژوهش خود مجرد دختران را به طیف اجباری و اختیاری تقسیم کرده و زنان با مجرد اختیاری را دارای زندگی موفق‌تر، هدفمندتر و با مدیریت بهتر می‌داند.

غلامی و همکاران (۱۴۰۰) به پدیدارشناسی تجربه زیسته دختران مجرد بالای ۳۰ سال از سبک زندگی ناشی از فرزندپذیری پرداخته‌اند. آن‌ها دریافتند فرزندپروری راهبردی در مسیر مواجهه با مجرد و ارضای حس مادری است.

غیاثوند و حاجیلو (۱۳۹۹) نیز راهبردهای دختران در برابر مجرد را تنوعی از تن دادن به روابط عاطفی تا جسمی، بدون قصد ازدواج تا پرهیزگاری پیشه کردن، عصمت و رعایت قیدوبند شرعی ذکر می‌کنند.

مدرسی یزدی و همکاران (۱۳۹۶) نشان دادند دختران مجرد بالای ۳۰ سال از انزوای اجتماع گزینی رنج می‌برند.

قادرزاده و همکاران (۱۳۹۶) در مطالعه‌ای راهبردها و تعاملات دختران مجرد را در قالب مقولاتی همچون الزام‌های استتار، مذهب به مثابه پناهگاه، حس استقلال‌طلبی، سیاست حضور، روی آوردن به مشاغل زنانه، ابژه حقارت، بازاندیشی، مجازی شدن روابط و حس تنهایی بیان نمودند.

حسینی و ایزدی (۱۳۹۵) مجرد را برای دختران دارای احساسات دوگانه، آزادی، استقلال و تنهایی عنوان نمودند.

در پیشینه خارجی، هروآخ^۱ (۲۰۱۸) نشان داد جامعه مجرد سن بالا را کسانی قلمداد می‌کنند که هرگز برای آنان موقعیت ازدواج پیش نیامده و شغل و تحصیلات را بر ازدواج ترجیح دادند. یافته این مطالعه از انزوا و شرمساری تجردی برای دختران مجرد سن بالا حکایت داشت. لارکومین و همکاران^۲ (۲۰۱۶) با تقسیم زنان مجرد هند به دو گروه بیوه و هرگز ازدواج نکرده دریافت که آنان خود را هنوز تحت سلطه مردسالاری می‌دانند. چنان‌که زنان مجرد در این کشور در هر زمینه‌ای فعالیت کنند با آزار و اذیت اجتماعی و روانی مواجه بوده و زنان هرگز ازدواج نکرده در نگاه جامعه یک بدشانس دارای اخلاقی سست تلقی می‌شوند. گاندی^۳ (۲۰۱۶) تجرد را برای زنان حاوی خشونت، محرومیت و محرومیت‌های اجتماعی در هند بیان می‌کند. گلفام و همکاران^۴ (۲۰۱۶) دریافتند سازگاری دختران مجرد مطلقه در مقایسه با متأهلین در خانه و اجتماع کمتر است.

نتایج مرور پیشینه نشان می‌دهد در این مطالعات به‌ندرت بر راهبردهای دختران در مواجهه با تجرد تمرکز شده است. محدود مطالعاتی که در این زمینه وجود دارند نیز به بررسی چالش‌های دختران مواجه پرداخته‌اند و مطالعه نحوه مقابله‌ی سازگاران با این چالش‌ها و تلاش برای شکل‌گیری بهزیستی روانی- اجتماعی بسیار محدود مورد توجه این مطالعات قرار گرفته است.

چارچوب نظری

مطالعات کیفی برپایه درک معنا، کشف، تفسیر و مفهوم‌سازی پدیده از دید افراد مشارکت‌کننده در پژوهش بنا می‌شود. در این نوع مطالعات، محقق با استفاده از رویکردهای نظری مرتبط،

^۱. Herouach

^۲. Larquemin et al

^۳. Kanchan Gandhi

^۴. Golfam

به عنوان ابزار اصلی برای گردآوری و تحلیل داده‌ها عمل می‌کند تا بتواند پیش فرض‌های اساسی و مهم را شکل دهد.

گافمن^۱ از طریق رویکرد نمایشی توضیح می‌دهد که "خود" افراد از طریق نقش‌هایی که در این موقعیت‌ها اجرا می‌کنند، شکل می‌گیرد و معنا پیدا می‌کند (گافمن ۱۳۹۱: ۵۵). او معتقد است که "خود" نه تنها نتیجه‌ی کنشگر نیست، بلکه نتیجه‌ی تعامل بین کنشگر و محیط زندگی است. او "خود" را به عنوان یک واقعیت معرفی می‌کند که توسط انسان‌ها تفسیر و تعبیر می‌شود. انگ اجتماعی زمانی به وجود می‌آید که بین خود فرد و خود اجتماعی وی، شکاف ایجاد می‌شود. از سوی دیگر، در رویکرد کنش متقابل نمادین، واقعیت زندگی روزمره به عنوان یک دنیای مشترک در ذهن تجسم می‌شود، به این معنی که هر فرد در آن با دیگران هم‌زیستی و خودنمایی می‌کند. این تصور مشترک و متقابل، زندگی روزمره را از دیگر واقعیت‌هایی که در آن آگاهی داریم متمایز می‌کند (برگر و لوکمان^۲، ۱۳۷۵: ۳۸). مید اهمیت بسیاری برای انعطاف‌پذیری ذهن قائل بود و آن را چنین شرح می‌دهد که ذهن انسان‌ها این توانایی را دارد که پیوسته خود را با دیگران و موقعیت موجود انطباق دهد (ریتزر^۳، ۱۳۷۴: ۲۸۰). وی باور دارد؛ انعطاف‌پذیری یا به نوعی توانایی عکس‌العمل نسبت به خود همسان که فرد در مقابل دیگران واکنش از خود بروز می‌دهد، برای تحول ذهن در چهارچوب فراگرد اجتماعی، شرطی حیاتی محسوب می‌شود (مید، ۱۹۳۴: ۱۳۴). از نظر مید وجود «من» به انسان، نوید ابتکار و آزادی می‌دهد (مید^۴، ۱۹۳۴: ۱۹۶).

در دیدگاه نوسازی، مهم‌ترین عوامل مدرنیزاسیون شامل گسترش فرصت‌های تحصیلی، تغییرات در نیروی کار و فعالیت‌های شغلی، اشتغال زنان و شهرنشینی و نقش آن‌ها در کاهش یا افزایش سن ازدواج می‌شود. فرایند نوسازی، با ترجیح خانواده‌های هسته‌ای و فردمحوری در مقابل خانواده‌محوری، بهبود موقعیت زنان، گسترش تحصیلات عمومی، شهرنشینی و ازدواج‌های با انتخاب آزاد، تشکیل خانواده در سنین بالاتر را تشویق می‌کند؛ به این معنی که بخش عمده‌ای از تصمیمات مربوط به زندگی اعضای خانواده مانند تصمیم‌گیری در مورد تشکیل خانواده و

^۱. Goffman

^۲. Berger & Luckmann

^۳. Ritzer

^۴. Mead

ازدواج، توسط خود افراد اتخاذ می‌شود. این ازدواج‌ها با انتخاب آزاد، معمولاً با سنین ازدواج بالاتر مرتبط هستند (لوکاس و مایر^۱، ۱۳۸۱: ۳۴).

در نظریه پیازه^۲، سازش به معنای تعادل بین درون وجود و برون است. این به معنای ایجاد روابطی است که فرد خود را در آن‌ها قرار می‌دهد. این وضعیت نتیجه واکنش‌هایی است که فرد رفتار خود را تغییر می‌دهد تا بتواند به شرایط محیطی خاص یا تجربه‌های جدید بهتر پاسخ دهد. اگرچه مفهوم سازش زیستی معنای دقیقی دارد، اما وقتی به جنبه‌های روانی - اجتماعی سازگاری انسان می‌پردازیم، مسئله بسیار پیچیده می‌شود، زیرا این سازگاری به صورت خودکار برقرار نمی‌شود (Piaget, 1973).

به طور کلی، از مرور مبانی نظری چنین استنباط می‌شود که خروجی کنش افراد در نتیجه تعامل آن‌ها با محیط پیرامونی است. همچنین در دیدگاه نوسازی به افزایش فردمحوری، افزایش سن ازدواج و امثالهم پرداخته شد. به علاوه، به سازگاری فرد و تغییر رفتار او در جهت پاسخ‌گویی هرچه بهتر به شرایط محیطی خاص اشاره شد. در نهایت انطباق ذهن با دیگران و موقعیت‌های جدید مطرح گردید.

روش پژوهش

تحقیق حاضر مطالعه‌ای کیفی است که در سال ۱۴۰۲ در نمونه‌ای آماری شامل دختران مجرد ۳۵ تا ۵۵ سال شهر یزد انجام گرفت. البته، این نمونه بیشتر در سنین ۳۵ تا ۴۵ سال قرار داشتند که امید کم به ازدواج (به دلیل افزایش سن)، دوره‌ی زمانی زندگی (بازه سنی دهه ۵۰ و ۶۰) و تجربیات زندگی خانوادگی (عموماً دارای والدین متولد دهه ۲۰، ۳۰ و ۴۰) از مهم‌ترین وجوه مشترک آنان است. از نظر محققان، در مجموع این گروه سنی نسبت به دختران دهه هفتاد به بعد در چارچوب اجتماعی و فرهنگی متفاوتی زندگی کرده‌اند. مشارکت‌کنندگان با روش نمونه‌گیری

^۱. Lucas & Meyer

^۲. Piaget

هدفمند و ناهمگن با حداکثر تنوع به لحاظ تحصیلات، شغل و طبقه اجتماعی برگزیده شدند تا توصیفات غنی‌تری در رابطه با موضوع پژوهش روایت شود. لازم به ذکر است در میان مشارکت‌کنندگان چند مهاجر حضور داشت که سال‌هاست در یزد سکونت دارند. در نهایت مصاحبه‌ها تا زمان رسیدن به اشباع ادامه یافت. با در نظر گرفتن معیار اشباع داده‌ها ۱۵ نفر وارد مطالعه شدند (جدول ۱).

جدول ۱. مشخصات شرکت‌کنندگان در پژوهش

Table 1. Characteristics of the participants in research

Number	Name	Age	Education	Occupation
1	Shima	35	Bachelor's Degree	Housewife
2	Rahela	36	Master's Degree	Working in industry and teaching
3	Somaiya	38	High School	Sales/part-time
4	Mitra	39	Bachelor's Degree	Working in pharmacy
5	Shida	40	Doctorate	Clinic and teaching
6	Sara	40	Elementary School	Services
7	Amna	41	Diploma	Housewife
8	Bahar	42	Master's Degree	Employee
9	Frede	42	High School	Tailor
10	Mina	43	Postgraduate Diploma	Tailor
11	Sanaz	43	Bachelor's Degree	Accountant
12	Mahboobeh	44	Postgraduate Diploma	Housewife
13	Zari	46	Bachelor's Degree	Retired
14	Shadi	46	Master's Degree	Psychologist
15	Nahid	55	Master's Degree	Cultural activist

ابزار گردآوری داده‌ها مصاحبه‌های نیمه ساختاریافته بود. محتوای مصاحبه‌ها قبلاً به جمع‌بندی مشترک بین محققان رسید. بعد از هماهنگی با مشارکت‌کنندگان، محلی برای مصاحبه تعیین شد. مصاحبه‌ها بین ۴۰ دقیقه تا ۷۵ دقیقه متغیر بوده است.

داده‌ها به روش تحلیل مضمون ۶ مرحله‌ای (Braun & Clarke, 2013) تحلیل شد. در این روش، آشنایی با داده‌ها شامل خواندن و بازخوانی، کدگذاری، جستجوی مضامین برای یافتن الگوی داده‌ها، بررسی مضامین به صورت ترکیبی یا تقسیم برای رسیدن به مضمون قانع‌کننده از داستان، تعریف و نام‌گذاری مضامین و در نهایت نوشتن یک روایت تحلیلی و قانع‌کننده از داده‌ها برای خواننده است. این روش قابلیت انعطاف‌پذیری بالایی در شناسایی الگوها و مضامین

در داده‌های کیفی دارد و در تحلیل موضوعی داده‌ها نقش اساسی دارد. در نهایت، تحلیل و تجزیه داده‌ها و یکپارچه‌سازی آن‌ها منجر به شکل‌گیری یک نقشه مضمونی بصری می‌شود. در طول جمع‌آوری داده‌ها و تحلیل، مواردی مانند قابلیت اطمینان، اعتبار، تأییدپذیری و دقت در کدگذاری و تحلیل مورد توجه قرار گرفته است (Braun & Clarke, 2019). معیار اعتبار تبادل نظر با هم‌تایان و دیگر محققان انجام پذیرفت. همچنین ملاحظات اخلاقی همچون رعایت اصل گم‌نامی مشارکت‌کنندگان، صداقت در مسیر و ارائه گزارش تحقیق و رضایت مشارکت‌کنندگان برای مصاحبه در مسیر پژوهش مورد توجه محققان بوده است.

یافته‌های پژوهش

مشارکت‌کنندگان اظهار می‌دارند با وجود تمامی سخت‌زستی که در زندگی مجردی با آن مواجه‌اند، لزوم ادامه حیات موجب می‌شود تا برای افزایش بهزیستی روانی اجتماعی خود از هیچ تلاش دریغ نکنند و هرکدام به نحوی برای ایجاد آرامش و سازگاری با چالش‌هایی که با آن روبه‌رو هستند از راهبردهایی همچون مثبت‌گرایی، بالندگی شخصی، پناه به معنویت و امثالهم بهره‌جویند. همچنین آنان ناگزیر به انعطاف‌پذیری در مقابله با تنش‌های پیش‌رو هستند و زیست گروهی همان‌گونه که در مواردی عامل تنش‌زا محسوب می‌شود، قابلیت تبدیل به عاملی برای افزایش سازگاری و مقابله با ناآرامی‌های وجودی‌شان را نیز دارد. در نهایت برآورد کلی مصاحبه‌ها به استخراج پنج مضمون انطباق‌پذیری، معنویت‌گرایی، بازآفرینی شناختی، زیست هدفمند و دل‌بستگی انجامید.

جدول ۲. یافته‌های پژوهش

Table 2. Research findings

Basic codes	Subthemes	Themes	Main theme
-------------	-----------	--------	------------

The absence of expectations from relatives, the sharing of responsibilities, neglecting sexual and emotional needs, lacking of consideration for sexual desires, self-restraint, legal heterosexual cohabitation, using of recreational drugs for relaxation, taking responsibility while avoiding sexual relationships, engaging in heavy employment to fill the emotional and sexual void, increasing social activity.	Relaxation strategies, sexual/emotional techniques	Adaptability	Contingency adaptation
Seeking refuge in God, desiring a good partner through divine guidance, viewing faith as a deterrent to suicide. Embracing celibacy as a blessing from God, I trust in His wisdom and rely on my mother's prayers striving to live in harmony with the laws of existence, allowing my suffering to fade in light of the suffering of others. Finding contentment in serving my parents rather than pursuing marriage. Seeking healing from negative influences through the Quran and consider partial celibacy as a divine gift. Feeling a mission from God to care for the children of a temporary spouse. Shiite celibate role models and finding joy in life through my religious beliefs. Achieving closeness to the divine. Faith provides a momentary peace, Regarding celibacy as a manifestation of God's wisdom	Belief therapy, immersion in spirituality, belief in God, spiritual therapy.	Spirituality	
Embracing positive thinking and optimism at every stage of life, cultivating a flexible personality, applying logic to every task, engaging in dialogue to reach conclusions, resisting the pressure of hasty marriages for the sake of a sibling, having confidence in the best life plan, achieving financial independence, preferring celibacy over an unsuitable marriage, maintaining independence within married life, perceiving oneself as youthful, introverted, and self-reliant in problem-solving, and actively implementing desired plans to redefine oneself.	Positivity, self-awareness, rational thinking, adaptability, personality flexibility	Cognitive reflexivity	

Hope for the future encompasses achieving positive outcomes, increased social engagement, education, international migration, job growth, heightened optimism, evolving standards, and diminished fear. It includes aspirations for marriage and parenthood, prioritizing career and academic success over sexual fulfillment, and emphasizing economic empowerment over sexual gratification.	Future aspirations, prioritizing well-being, attaining success	purposeful living	
High dependence on mother, satisfaction of emotional needs with family, dignity in parents' home, positive psychological impact of living with family, very calm parents	Desire to live with parents, companionship with parents	Attachment	

انطباق پذیری

تجرد برای زنان در ایران دارای ابعاد متفاوتی نسبت به مردان در زمینه‌های مختلف فردی، خانوادگی، اجتماعی - فرهنگی است. حضور بیشتر دختران در خانه و کنار والدین و انتظار از آنان که تمام وقت یا اوقات فراغت خود را در خانه و کنار خانواده بگذارند، سبب تنش‌ها روحی و مشاجره‌های فراوان فرزند-والدی است. دختران مشارکت‌کننده از تجربه مدیریت خود در این چارچوب مورد انتظار گفتند و معتقد بودند در نهایت مجبور به پذیرش زندگی کنار والدین، علی‌رغم تفاوت‌های سلیقه‌ای و تفکری با آنان بوده و سعی در ایجاد فضای مستقل در خانه پدری داشته‌اند. آن‌ها راه حل آرامش خود را تنها در کمینه کردن برخوردهای رودررو با والدین، کاهش حضور در خانه و گذران بیشترین وقت در محیط شغلی - تحصیلی و خودسازی در جهت پذیرش می‌دانستند. وسعت تجربه‌های دختران مشارکت‌کننده نشان می‌دهد آنان مسیرهای سخت و چالش‌برانگیزی را هم در زندگی خانوادگی - اجتماعی و هم در بعد نیازهای جنسی - عاطفی طی کرده‌اند و با آزمون و خطا توانسته‌اند از راهکارهای مختلف نظیر تغییر نگاه و تغییر رفتار و سازگاری با شرایط غیرقابل تغییر به آرامش نسبی دست یابند. زندگی جنسی - عاطفی این دختران سرشار از رنج فزاینده است که برای فراموشی و یا کاهش نیازهای جنسی و به ظن خود هدایت آن به مسیری درست به انواع روش‌ها نظیر سرکوب این نیاز، انتخاب شریک

جنسی - عاطفی، اعتقادات، عادت، افزایش مشغولیت‌های جسمی، پناه‌بردن به استعمال دخانیات یا دوش آب سرد، برون‌ریزی احساسی نظیر گریه و پرخاش‌گری، انکار، خودشکوفایی تحصیلی - شغلی، پذیرش، ارتباطات موقت و... چنگ زده‌اند. هرچند گاهی فشار این نیازها و ناتوانی در رفع آن به‌قدری بوده است که مسیر انتخابی آن‌ها برای کاهش فشار این نیازها چندان معقول به‌نظر نمی‌رسد. چرا که از دید بسیاری از دختران مجرد راهکاری نظیر شریک جنسی تنها باعث ایجاد وابستگی، انگ اجتماعی و افزایش رنج است. البته نوع اعتقادات و سبک زندگی سنتی یا روبه‌مدرن نیز در راهکار انتخابی زنان برای رفع نیازهای جنسی - عاطفی به دلیل نوع تعریف عفت و حیای زنانه تأثیرگذار بوده است. از سوی دیگر، بسیاری از زنان مشارکت‌کننده روش‌های مشترکی برای ارضاء عواطف و حس مادری عقیم‌مانده خود داشته‌اند. آنان از تقسیم عواطف با خانواده نظیر نگهداری از فرزندان خواهر و برادر و سعی در کمک و دادن مهر به بچه‌ها در مراکز مختلف مردم‌نهاد و دولتی گفتند و معتقد بودند به دلیل فرایند سخت فرزندخواندگی و مسئولیت سنگین این مسئله ترجیح می‌دهند حس مادری خود را با کمک به طرق مختلف به این مراکز ارضا کنند. در نهایت آنچه از صحبت‌های اکثر دختران مجرد یافت می‌شود این است که پذیرش مهم‌ترین راهبرد آنان در زمینه‌های مختلف برای دستیابی به آرامش و افزایش رضایت از زندگی ناخواسته و در تضاد با روحیاتشان است.

راحله: «و این‌که بعضی از این قضیه سواستفاده مکنن مردا. چون مجرد هستی پیشنهاد دوستی می‌دن، پیشنهاد فلان می‌دن پیشنهاد رابطه می‌دن اینم هست».

مینا: «من بیشتر به‌جایی که می‌دونم قراره اون‌جا الان به بحث و جدل کشیده بشه که گهگاهی هم می‌کشه کوتاه میام. یا این‌که سعی می‌کنم وقتی که نمی‌تونم دیگران رو تغییر بدم خودم رو تغییر بدم. بیشتر سعی می‌کنم رو خودم کار کنم. بیشترم سعی می‌کنم که خیلی جاها سکوت کنم؛ چون می‌بینم که هرچی توضیح بدم بدتر می‌شه».

زری: «یه چیزایی عادی می‌شه برات همیشه دیگه می‌دونی [عدم رفع نیازهای جنسی]... مگر این‌که یه نفر وارد زندگیت بشه».

میترا: «فکر کردم چرا نکنم [شریک جنسی - عاطفی]. به نظر من اشکالی نداره. اگر طرف درست باشه. حتی یه وقتایی می‌تونه کمکت کنه. به نظر من چیز بدی نیست. من باهاش مخالف نیستم».

معنویت‌گرایی

اعتقادات و معنویت جز جدا نشدنی زندگی ایرانیان به‌ویژه ایرانیان با نگرش سنتی - مذهبی است. در بسیاری از موارد حتی کسانی که سبک زندگی مدرن را تجربه می‌کنند در زمان استیصال ناخودآگاه به اعتقادات ریشه دوانده در وجودشان پناه می‌برند. دختران مشارکت‌کننده با هر نگرشی از معنویت به‌عنوان یکی از مسیرهای مهم برای رسیدن به آرامش نام بردند. آنان با قرار دادن رنج و درماندگی خود در چارچوب حکمت و تقدیر خداوند، نه تنها از میزان آلام و درد روانی خود می‌کاهند؛ بلکه حتی بر توانایی خود در تحمل فشارهای ناشی از نیازهای جنسی می‌افزایند. اعتقادات به خداوند و ایمان به این‌که زندگی هر فرد در دستان اوست، سبب شده بسیاری از دختران مشارکت‌کننده با رنج‌های فردی، خانوادگی و اجتماعی حاصل از تجرد سازگاری بیشتری پیدا کنند و حتی رفتار خود را بر مبنای رسیدن به قرب الهی و دستیابی به محبت او در مسیر خدمت به والدین و جامعه هدایت کنند. هرچند این موضوع در برخی از زنان مشارکت‌کننده بسیار عمیق‌تر و به‌صورت معنویت‌درمانی نظیر شرکت در مجالس مذهبی، افزایش عبادت، سعی در قرار گرفتن در مسیر شرع، قیاس زندگی مجردی خود با الگوهای مجرد تشیع، کاهش میل به خودکشی به دلیل ترس از عاقبت زندگی آخرت، دانستن تجرد به‌عنوان نعمتی از سوی خداوند، امتناع از روابط غیرعرف و ناپایدار و... نمود یافته و در افزایش روحیه، سازگاری و امید آنان به آینده به میزان قابل توجهی تأثیرگذار بوده است.

زری: «حضرت معصومه هم مجرد بودن... ولی انسان کامل بودن ایشون، مرتبه علمیشون به قدری بالا بود. در آخرت مقام شفاعت دارند. اونا که معصوم بودن و جز ائمه حساب می‌شن خداوند نمی‌دونست که باید دینشون رو کامل کنه؟ پس می‌خواد بگه که همیشه

هم تأهل باعث تکامل نمی‌شه. می‌تونن توی مجردی هم به تکامل برسی... به حکمت برسی به علم و درجه بالا برسی».

سمیه: «من موضوع خودم رو بیشتر می‌گم. یه حکمتی درش بوده، خواست خدا بوده. یه دلیل کاملاً موجهیم براش دارم که نمی‌تونم بگم وگرنه نه این‌طور نبوده که من تمایلی به متأهل شدن نداشته باشم».

شادی: «آدم به شدت معنوی هستم. ارتباط باخدا خیلی برام مهمه. باخدا زیاد حرف می‌زنم و باخدا آرامش می‌گیرم».

بازآفرینی شناختی

با وجود آن‌که یک دختر مجرد، نیازهای عاطفی و اجتماعی معتنا بهی دارد، اما مشارکت‌کنندگان به تجربه متوجه این موضوع شدند که زندگی را باید زیست. با توجه به این‌که تمامی مشارکت‌کنندگان متولد دهه ۶۰ و قبل از آن بودند، نوعی شخصیت غیرقابل انعطاف را از این گروه می‌توان انتظار داشت. اما فراز و فرود زندگی، باعث ایجاد نوعی سیالیت و انعطاف در افکار و بعضاً اعتقادات آن‌ها شده، به گونه‌ای که بتوانند زندگی را ادامه دهند. راهبرد سازگاران در این مسیر، میل به انعطاف و بازاندیشی در شیوه زندگی است. رسیدن به انعطاف و آگاهی به این‌که انسان در سراسر زندگی خود نیاز به شناخت مداوم از خود و محیط زندگی برای افزایش بهبود کیفیت زیستی دارد، یکی از تجربیات مهمی است که از سوی دختران مشارکت‌کننده مطرح شد. برخی از دختران مجرد خود دارای شخصیت قوی و منعطف بودند و برخی دیگر در مسیر زندگی تجربه‌های قابل تأملی را برای رسیدن به شناخت از خود کسب کرده بودند. دختران مجردی که توانسته بودند به مهارت خودآگاهی به صورت شناخت خود، هدف‌های زندگی، دانستن خواسته‌ها از زندگی، درک درست و به موقع از نیازها و... دست یابند نه تنها در زندگی فردی - روانی به شادی و آرامش بیشتری دست یافته بودند، بلکه زیست اجتماعی مطلوب‌تر و موفق‌تری را نیز تجربه کرده بودند.

ناهید: «حالا این‌که چطور می‌شه نشاط به زندگی بیارن؛ اون بستگی به مهارت و دانشی داره که به کار ببندی... به هر حال آدم یک مطالعه‌ای انجام بده بستگی به اون خودشناسی داره... باید خودت رو بشناسی... خودت رو که شناختی خدای خودت رو هم شناسی... و اصلاً اون هدف اصلی رو پیدا کنیم... اون وقت خیلی آسون‌تر می‌تونی زندگی کنی».

ساناز: «همش برمی‌گرده به شناخت خود آدم‌ها از محیط اطرافشون و از خودشون... الان اون چیزی که داره بین آدم‌ها اتفاق می‌افته بیشتر به سری کارهاییه که تقلیدیه همه پیشون همه چی شده تقلید».

ساناز: «من یک شخصیتی مثبت‌نگر دارم؛ اهل شکایت و غر زدن نیستم. به همه چیز از دید خوب نگاه مکنم. تو این صحبتی که داشتیم اصلاً نگفتم ناراضی هستم. شاید به خاطر این‌که خیلی به مسائل به دیده مثبت نگاه می‌کنم؛ چون دید مثبت داشتن، به مقدار حس آدمو عوض می‌کنه، آرامش رو بیشتر می‌کنه».

زیست هدفمند

زندگی یک تجربه جبری نیست که همان‌طور که بوده ادامه یابد. زندگی را می‌توان ساخت، اگر چه مطابق ایده‌آل‌ها نباشد، می‌توان برای نزدیک کردن آن‌ها تلاش کرد. همچنین می‌توان الگوهای جایگزینی برای رسیدن به یک زیست دلخواه را دنبال کرد. دیگر، تنها راه رسیدن به بهزیستی، از مسیر ازدواج نمی‌گذرد. حالا که چنین امری محقق نشده، خلاقیت انسانی که یک ودیعه الهی است به مشارکت‌کنندگان این امکان را داده تا در پی بازسازی زیستی هدفمند باشند. گاهی آن‌چه سبب می‌شود انسان دست از تلاش و تکاپو با وجود شرایط سخت و ناخواسته زندگی برندارد، امید به دستیابی به آینده دلخواه است. بسیاری از دختران مشارکت‌کننده معتقد بودند با دو راهکار اولویت‌بندی زندگی و امید برای دستیابی به آینده مطلوب توانسته‌اند زندگی خود را هدفمند ساخته و با برنامه‌ریزی حداقل زندگی اجتماعی خود را بهبود بخشند. آنان معتقد بودند

برای دوری از فشارهای روحی و جلوگیری از پوچی سعی کردند مانع از ایستایی زندگی خود شده و زندگی را به مسیر دلخواه هدایت کنند. برخی از زنان حتی با ایجاد چالش خودخواسته، سعی داشته به هر صورت از رکود زیستی خود بکاهند. دختران مشارکت‌کننده معتقد بودند ازدواج، با ایجاد دغدغه‌های مداوم همسر و فرزندی، به زندگی متأهلین چالش و تکاپو می‌دهد. خلاصه این امر در زیست دختران مجرد سبب خلاصه شدن زندگی آنان در یک دایره فعالیت‌های تکراری و زیست از پیش تعیین شده است. در نتیجه آنان مجبورند خود به ساخت دغدغه نظیر مهاجرت، افزایش ریسک در زندگی، ادامه دادن تحصیل، افزایش فعالیت‌های اجتماعی، پیشرفت‌های شغلی - اقتصادی و... برای رسیدن به حس زنده‌بودن دست زدند. در بسیاری از دختران مشارکت‌کننده آنچه به نیرو و توان آنان برای ادامه زندگی پرتکرار می‌افزود، امید به ازدواج موفق و فرزندآوری در آینده بود. در واقع در بسیاری از آنان همه تکاپوی زندگی برای رسیدن به این نقطه بوده است.

شادی: «هدفم اینه که دکترامو بخونم مهاجرت کنم. اتفاقاً امروز به این تصمیم رسیدم که دکترام را ادامه بدم. با تجربه‌ای که کسب کردم تو رشته خودم و مراجعینم و کلاس‌هایی که داشتم. یکی زبانم رو فول کنم».

شیدا: «تمام عمر فقط کار کردم. من جزو کسانی که هم مطب دارم، هم دانشگاه هستم».

سارا: «فکر به فرزندآوری؟ فکر می‌کنم. مطمئنم آخرش به روزی حتماً ازدواج می‌کنم».

دل‌بستگی

در میدان فرهنگی - اجتماعی ایرانی، دختر باید ازدواج کند و از خانواده برود تا مستقل شود. این علقه فرهنگی ایجادکننده نوعی تنش برای دختر و خانواده است. علاوه بر این، تداوم مجرد به شکل‌گیری چالش‌های زیادی برای دختر و خانواده می‌انجامد. با وجود این، زمانی که دختر به مرحله شبه مجرد می‌رسد، یعنی تقریباً خود و خانواده، امید به ازدواج را از دست می‌دهد، تنها ملجاء و پناهگاه خانواده است. خانواده، به انسان هویت و حیات می‌دهد. نه تنها دختران مجرد،

بلکه به نظر می‌رسد که پسران مجرد نیز همچنان در این بستر فرهنگی، از طریق خانواده اظهار وجود و هویت کنند؛ لذا، بخشی از مشارکت‌کنندگان در نهایت، خانواده را مأمن زیست و حیات خود می‌دانند. از نظر آن‌ها زندگی در کنار خانواده یکی از بهترین راهکارهای آنان برای کاهش فشارهای روانی، اقتصادی و اجتماعی است. برخی از آنان معتقد بودند با بالا رفتن سن نیاز آنان به زیست گروهی و زندگی کنار خانواده افزایش یافته است. برخی دیگر از آرامش زندگی کنار والدین به دلیل همسویی نگرشی خود و کاهش مسئولیت‌های، فشارهای مالی و انگ‌های اجتماعی یک زندگی مستقل گفتند. آنچه در صحبت‌های بسیاری از مشارکت‌کنندگان یافت می‌شد، عادت به مراقبت از والدین و وابستگی روانی متقابل والدین-فرزندی و ناتوانی اقتصادی بود که سبب ترجیح آنان برای انتخاب زیستن کنار خانواده شده است.

زری: «کنار هم هستیم. خونه ما قدیمیه. دو طرف ساختمونه ... ولی ما، در کنار هم زندگی می‌کنیم».

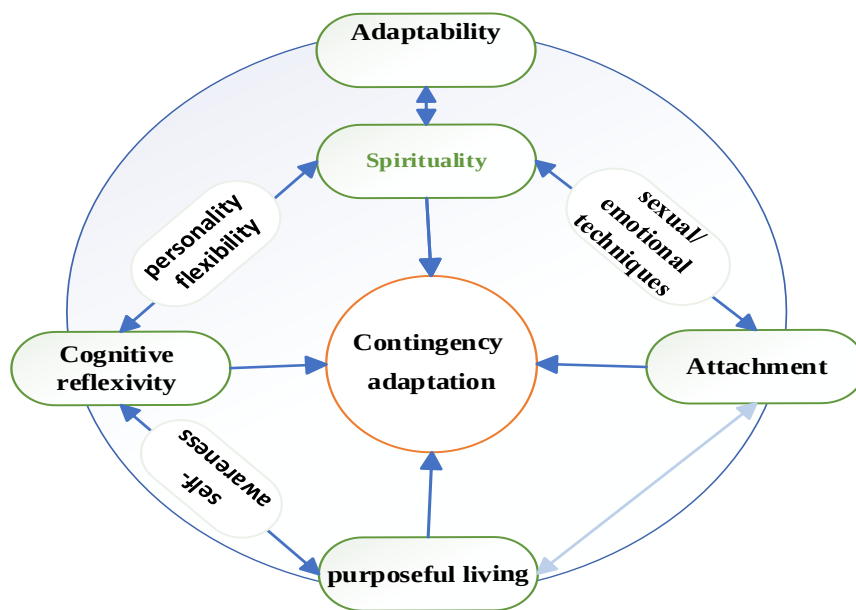
سمیه: «من حس خوبی دارم نسبت به آدمای اطرافم به خونادم با این‌که خانواده شلوغ هستیم همیشه خدا را شکر».

مریم: «بینید حالا من خودم خونواده برام خیلی مهمه حتی اگر خانواده مرفهی نباشه».

بحث و نتیجه‌گیری

هدف پژوهش حاضر واکاوی راهبردهای زیستی دختران ۳۵ سال به بالای شهر یزد در برابر چالش‌های ناشی از مجرد بوده‌است. این بررسی به بر ساخت پنج مضمون انطباق‌پذیری، معنویت‌گرایی، بازآفرینی شناختی، زیست هدفمند و دل‌بستگی انجامید. نتایج نشان داد مشارکت‌کنندگان در یک شرایط ناگزیر زیست می‌کنند که حداقل بهزیستی روانی را داراست. با وجود این ناگزیر از سازگاری هستند. در این جهت، در مسیر زیست خود با آزمون و خطای بسیار و تجربه تنش‌های فراوان برای موقعیت‌های مختلف فردی، خانوادگی و اجتماعی در جهت

کاهش تنش و افزایش آرامش دست می‌زدند. در بسیاری موارد چالش‌های پیش روی دختران مشارکت‌کننده یکسان و حتی راهبردهای انتخابی آنان نیز یکسان است. این بدان معناست که مجرد حاوی تجربه‌های مشترکی است که در چارچوب فرهنگی- اجتماعی ایران با وجود تفاوت در نگرش‌های فردی و میزان غلبه سنت، افراد مجبور به اتخاذ راهبردهای همانند برای یافتن آرامش و آسایش هستند. نتایج تحقیق نشان می‌دهد مشارکت‌کنندگان در یک سازگاری اقتضایی به‌سر می‌برند. در واقع، علی‌رغم تلاش بسیار برای ارتقای بهزیستی روانی و اجتماعی، اما شرایط موجود را شرایط آرمانی تلقی نکرده و هنوز با شرایط ذهنی آنان فاصله دارد (شکل ۱).

شکل ۱. مدل مضمون تحقیق ناظر به زیست اقتضایی دختران مجرد بالای ۳۵ سال

Fig 1. Thematic model of research on the Contingent Compatibility of single girls over 35 years old

همان‌طور که از شکل ۱ مشاهده می‌شود دختران مجرد در مسیر تجرد به یک سازگاری می‌رسند. سازگاری که چندان مطابق میل آن‌ها نیست، اما به دلیل شرایط تجربه شده، ناگزیرند آن را پذیرفته و گاهی تحمل کنند. مقصود از سازگاری اقتضایی همین ناگزیری و ناچاری از چنین زیستنی است. آنان به دلایل مختلف یک شکل جدیدی از زندگی را در پیش می‌گیرند که عبارتند از زیست کنار والدین که در اکثر مواقع به دلیل جبر حاکی از مسائل روانی، اجتماعی و اقتصادی است. در این راستا تفاوت‌های فزاینده علایق و نگرشی و حاکمیت فرهنگی که نقش زنان و دختران حتی گذران اوقات فراغتشان را در چارچوب خانه و کنار خانواده تعریف می‌کند، باعث ایجاد تنش‌های بسیاری در فضای زندگی دختران و حتی والدین آنان می‌شود. در تحقیقات دیگر از جمله گلفام و همکاران (۲۰۱۶) و خسروی و همکاران (۱۴۰۰) نیز به این چالش‌ها اشاره شده است. این بخش از یافته‌ها با پژوهش همخوانی دارد. آنان در مراحل اولیه با درگیری مداوم تلاش می‌کنند بر اساس تمایلات، سلیق و ایده‌آلات خود یک زیست دل‌خواه فردی و اجتماعی را کنار خانواده شکل دهند. لذا، با گذر زمان و افزایش تنش‌ها، دختران مجرد به این باور می‌رسند که تغییر نگرش والدین و هم‌سوئی آنان با سبک زندگی مطلوب فرزندان سخت و گاه غیرممکن است. آنان در این مسیر مجبور به پذیرش این امر می‌شوند که سن و ته‌نشست‌های باوری والدین به دلیل استحکام، غیرقابل تغییر و انعطاف بوده و تنها راه موجود برای کاهش تنش با والدین؛ انعطاف و پذیرش است. آنان از این مسیر نه تنها از فرسایش جسم و روحشان می‌کاهند، بلکه می‌توانند در سکوت و در چارچوب‌هایی که گاه به دور از خانواده و حتی نگاه ظاهری اجتماع تجربه می‌کنند به قسمتی از نیازها و خواسته‌های زیستی خود نظیر نیازهای جنسی - عاطفی یا خودشکوفایی فردی - اجتماعی که به دلیل تغییر شرایط جامعه و مدنی‌اسیون به صورت افزایش آگاهی و امکان فعالیت اجتماعی زنان فراهم شده (لوکاس و مایر، ۱۳۸۱) پاسخ دهند. در واقع دختران در یک وضعیت متعارض قرار دارند که تلاش می‌کنند آن را با شیوه‌ای سیال و منعطف مدیریت کنند. همچنان که با مطالعات مدرسی یزدی (۱۳۹۶)، هروآخ (۲۰۱۸) و حسینی و ایزدی (۱۳۹۵) همخوانی دارد.

در مسیر زیست مجردی، آنچه سبب افزایش توان و سازگاری دختران با شرایط غیرقابل تغییر و ناخواسته می‌شود، معنویت است. مضمون معنویت در این تحقیق بسیار پررنگ بود. معنویت در این دختران با التیام به آسیب‌های روانی‌شان و امید به ایمان به آینده‌ای روشن از سوی خدا و دستیابی به قرب الهی و پاداش از سوی او به دلیل تحمل این شرایط و عفت پیشه‌کردن و... سبب کاهش درد و رنج و سازش فزاینده آنان می‌شود. حتی آنان در این روند معنویت‌درمانی تلاش می‌کنند نیازهای مختلف خود را به مسیری درست از نظر شرع و جامعه نظیر خدمت به والدین یا وقف کردن خود در انجمن‌های مختلف هدایت کرده و در این روند خود به بهره‌مندی روانی دست‌یابند. این آرامش روانی حاصل از معنویت گاه سمت‌وسوی تقدیرگرایی نیز به خود می‌گیرد؛ اما با این وجود در بسیاری از موارد، میل و امید دختران مجرد برای ازدواج موفق و تشکیل خانواده را نیز افزایش داده و حس زندگی را در آنان بارور می‌سازد. در نتیجه به‌نظر می‌رسد بر اساس دیدگاه مید (۱۹۳۴) که معتقد است ذهن انسان این توانایی را دارد که پیوسته خود را با دیگران و موقعیت موجود انطباق دهد، مشارکت‌کنندگان نوعی زیست اقتضایی را برای خود تدبیر کرده‌اند که بتوانند ضمن داشتن نیم‌نگاهی به ازدواج (احتمالاً غیرممکن) زندگی موجود را برای خود بپذیرند و با آن کنار بیایند و بدین‌وسیله رفاه ذهنی و اجتماعی خود را ارتقاء بخشند. چنان‌که مهم‌ترین مسیر انتخاب دختران مجرد در برابر انواع چالش‌های حاصل از مجرد پذیرش جبری اما خودخواسته است. در این راستا آنان نه توانایی تغییر خانواده و جامعه را دارند نه می‌توانند با تنش مداوم زیست کنند. پس تنها راه موجود، یعنی تغییر خود و سازگاری با شرایط ناخواسته را انتخاب می‌کنند. پذیرش می‌تواند حداقل بهره‌مندی را برای آنان یعنی آسایش نسبی و روانی آرام‌تر به همراه داشته باشد. مجرد برای زنان حاوی تجربیات و فرصت‌هایی است که می‌تواند سالمندی موفق آنان را سبب گردد. پذیرش از سوی دختران بر اساس نوع نگرش، سبک زندگی، میزان آزادی فردی و اجتماعی و همچنین نوع فرهنگ بستر زندگی به‌صورت میزان غلبه عرف و مذهب به دو شکل فعالانه به‌صورت تلاش در خودشناسی، خودآگاهی، هدفمندسازی زندگی، خودشکوفایی فردی-اجتماعی در عرصه‌های مختلف شغلی و تحصیلی و ایجاد مسیرهایی گاه مخالف عرف و هنجار برای دستیابی به ساخت یک زیست دل‌خواه نسبی و در پذیرش منفعلانه با تقدیرگرایی صرف و اعتقاد به انتظار برای

تغییر شرایط زندگی از سوی خداوند و یا وقف خود در خانواده که با درجه بالایی از معنویت همراه است.

نیازهای جنسی - عاطفی به عنوان نیازی مهم که می‌تواند روان افراد - حتی کیفیت زیست خانوادگی و اجتماعی آنان - را متأثر سازد از چالش‌های بسیار مهم دختران مجرد بود. چالشی که از یک سو با فشار روانی و جسمی به دلیل عدم ارضا و از سوی دیگر به دلیل پیچیده شدن در لایه‌های عفت و حیا، دختران را مجبور به پنهان نگاه داشتن این میل، انکار، سرکوب، پناه بردن به استعمال دخانیات و یا انتخاب شریک جنسی - عاطفی می‌کند که هر کدام از این راهکارها خود به نوعی تشویش‌ها و آسیب‌های روانی و جسمی را برای مشارکت‌کنندگان به دنبال دارد. گاه فشار این نیاز و ناتوانی در ابراز آن چندان تحریک‌کننده است که برخی از دختران مجرد در مرحله‌ای از زیست خود با رهاکردن خود در مسیری نه چندان مطلوب، تلاش می‌کنند به طور موقت و نسبی از این فشار بکاهند. دختران مجرد به دلیل نوع فرهنگ تعریفی جامعه به ویژه در مناطقی نظیر شهر یزد که هنوز سنت و عرف جز مهم و تعیین کننده زندگی هستند، عملاً با تجرد، بعد مهم زیستی‌شان نظیر تبادلات عاطفی با جنس مخالف و حتی ارضاء این نیاز در خانواده با خلأ روبه‌رو هستند. این مهم سبب می‌شود آنان عواطف انباشتی خود را به طرق مختلف نظیر محبت‌های گاه یک طرفه به دوستان و آشنایان و ارضا نیاز حس مادری خود را در کودکان خانواده و بچه‌ها انجمن‌های مختلف مراقبت از کودکان جستجو کنند. آنان که نتایج مطالعات غیاثوند و حاجیلو (۱۳۹۹)، شمالی و برخوردار (۱۴۰۲)، دهقان حصار و همکاران (۱۴۰۱)، خسروی و همکاران (۱۴۰۰) و قادرزاده و همکاران (۱۳۹۶) با یافته‌های پژوهش حاضر همسویی دارد. در مجموع به نظر می‌رسد در هر دو نوع پذیرش، دختران مجرد در مسیر تجرد به نوعی خودسازی دست می‌زنند. این خودسازی هر چند دارای سطوح مختلف از خود شکوفایی نسبی تا تقدیرگرایی است؛ اما مسیری ناگزیر برای یک مطلوبیت زیستی نسبی است. با وجود این راهبردها، اما مشکلات زیادی برای رسیدن به نوعی رفاه پیش روی این گروه هست، که نیازمند توجه بیشتر حوزه سیاست‌گذاری به خصوص در حوزه زنان است.

به لحاظ نظری، یافته‌های تحقیق حاضر در پارادایم تفسیرگرایی بهتر تبیین می‌شود که بر اساس آن، انسان توان خلق و بازآفرینی دارد و این خلق و بازآفرینی با تکیه بر توانمندی‌های بالقوه خود انجام می‌گیرد تا شرایط محیطی. مشارکت‌کنندگان که محیط و به‌خصوص موانع فرهنگی و اجتماعی را قابل تغییر تلقی نمی‌کردند، به‌گونه‌ای اقدام به ساخت‌وساز خلاقانه فردی می‌کنند تا بتوانند زیست دل‌خواه خود را هرچند بسیار دور از وضعیت آرمانی، دنبال کنند. مید (۱۹۳۴) معتقد به ابتکار و آزادی حاصل از "من" است چنان که به‌نظر می‌رسد دختران مجرد زندگی خود را به دو قسمت ظاهری و ذهنی تقسیم می‌کنند. در زندگی ظاهری در خانواده و اجتماع آنان تمام تلاش خود را برای انطباق با شرایط غیرقابل تغییر انجام می‌دهد؛ اما در زندگی ذهنی خود که گاه به یک زندگی واقعی اما پنهانی بدل می‌شود، دختران زیستی دل‌خواه هرچند کوتاه‌مدت، در سطح حداقلی و گاه استرس‌زا را تجربه می‌کنند. از سوی دیگر، مجرد دختر، یک انگ اجتماعی است. مجرد بودن به‌معنای این است که به‌دلیل یک نقص دختر نتوانسته در شرایط اجتماعی جفت خود را پیدا کند. با وجود این، مشارکت‌کنندگان در تلاشند تا در مقابل این انگ از خود دفاع کنند، هرچند راهکارشان در این زمینه ضعیف است. همان‌طور که گافمن (۱۳۹۱) اشاره می‌کند "خود" تنها نتیجه‌ی کنشگر نیست، بلکه نتیجه‌ی تعامل بین کنشگر و محیط زندگی است. مداحی و همکاران (۱۴۰۰) نیز همسو با پژوهش حاضر دختران را کنشگران فعالی می‌دانند که دست به انتخاب زیست جهان می‌زنند.

در مجموع می‌توان گفت مشارکت‌کنندگان در این تحقیق از راهکارهای چندگانه‌ای برای ارتقای بهزیستی فردی و اجتماعی خود استفاده می‌کنند. راهکارهایی که آن‌ها را به زیست ایده‌آل نمی‌رساند، اما گریزگاهی است که ادامه حیات فردی و اجتماعی را مقدور می‌سازد. اگرچه آن‌ها با شیوه‌های بسیار خلاقانه توانسته‌اند در این مسیر طی طریق کنند، اما بزرگ‌ترین مشکل آن‌ها نیاز انسانی وجود یک هم‌دل یا یک همراه اجتماعی است. خلأ چنین فردی که عمده‌تاً از مسیر ازدواج تحقق می‌یابد، بهزیستی این افراد را تحت تأثیر قرار می‌دهد. به‌نظر می‌رسد که راهبردهای سازگاری با مجرد که در بسیاری از موارد توانسته مشکلات مشارکت‌کنندگان را حل کند، در این موضوع کارگر نیفتاده باشد. در این زمینه پیشنهاد می‌شود تحقیقات بیشتر و میان رشته‌ای به‌خصوص با بهره‌گیری از نظر محققان و صاحب‌نظران فقهی استفاده شود.

تقدیر و تشکر

تحقیق حاضر بدون حمایت از سوی نهادهای دولتی یا خصوصی انجام شده است و محققان از مشارکت‌کنندگان در تحقیق کمال تشکر را دارند.

منابع

- اتکینسون، ریئال.، اتکینسون، ریچارد سی.، اسمیت، ادوارد ای.، بم، داریل و نولن هوکسما، سوزان. (۱۳۸۱). *زمینه روان‌شناسی هیلگارد*. ترجمه: محمدتقی براهنی. تهران: انتشارات رشد.
- اکبری، حسین.، غفاریان مبهوت، الهه و تیموری، محمود. (۱۴۰۰). *مطالعه کیفی نقش خانواده در تأخیر ازدواج دختران در آستانه مجرد قطعی*. اولین همایش ملی مسائل و چالش‌های اجتماعی و فرهنگی خانواده مسلمان ایرانی، بیرجند.
- برگر، پیتر و لوکمان، توماس. (۱۳۷۳). *ساخت اجتماعی واقعیت: رساله‌ای در جامعه‌شناسی شناخت*. ترجمه فریبرز مجیدی. تهران: انتشارات علمی و فرهنگی.
- جعفریان، مجید. (۱۴۰۱). *تجربه اخلاقی دختران سین‌بالا از تجردی در مواجهه اجتماعی: یک مطالعه کیفی*. *اخلاق‌پژوهی*، ۵(۳)، ۱۰۵-۱۳۱.
- حسینی، سیدحسن، و ایزدی، زینب. (۱۳۹۵). *پدیدارشناسی تجربه زیسته زنان مجرد جمعیت مورد مطالعه: زنان مجرد بالای ۳۵ سال شهر تهران*. *مطالعات اجتماعی روان‌شناختی زنان*، ۱۴(۱)، ۷۴-۴۱.
- خدابخشی، آناهیتا و پیش بهار، زهرا. (۱۳۹۸). *تجارب زندگی دختران مجرد و غیرشاغل سی تا چهل ساله شهر تهران*. *روان‌شناسی فرهنگی*، ۳(۲)، ۱۸۶-۱۷۱.
- خسروی، جمال.، خضرنژاد، عمر و دارنی، حمیرا. (۱۴۰۰). *بازسازی معنایی تجربه‌ی مجرد از منظر دختران ۳۰ سال به بالای شهر بوکان*. *مطالعات راهبردی زنان*، ۲۳(۹۲)، ۱۵۱-۱۳۳.
- دربا، محمد.، شاهمرادی، سمیه و احمد بوکانی، سلیمان. (۱۴۰۱). *نقش تعدیل‌کننده سن و جنسیت در رابطه بین هوش هیجانی با ترس از مجرد در دانشجویان*. *مشاوره کاربردی*، ۱۳(۲)، ۱-۱۵.

دهقان حصار، مهناز.، حاج حسینی، منصوره.، غلامعلی لواسانی، مسعود و حجازی موغاری، الهه. (۱۴۰۱). تجردزیستی در دختران مجرد: مطالعه پدیدارشناختی چالش‌ها و راهبردها. رویش روان‌شناسی، ۱۱(۱۲)، ۱۳-۲۴.

ریتزر، جورج. (۱۳۷۴). نظریه‌های جامعه‌شناسی در دوران معاصر. ترجمه محسن ثلاثی. انتشارات علمی.

زارعان، منصور. (۱۳۹۷). بررسی اکتشافی دلایل تأخیر در سن ازدواج از دیدگاه دختران دانشجوی شهر تهران. مطالعات زن و خانواده، ۶(۲)، ۸۶-۱۱۰.

شرف‌الدین، سیدحسین. (۱۳۹۸). تأملی بر موضوع تجرد زنان. مطالعات اسلامی آسیب‌های اجتماعی، ۱(۲)، ۱-۲۲.

شمالی احمدآبادی، مهدی و برخوردار احمدآبادی، عاطفه. (۱۴۰۲). تأثیر آموزش خودباوری مبتنی بر تئوری انتخاب بر کمال‌گرایی و خودکارآمدی دختران بازمانده از ازدواج. روان‌شناسی تحلیلی شناختی، ۵۲(۱۴)، ۷۷-۹۰.

طالب‌پور، اکبر و بیرانوند، معصومه. (۱۴۰۲). مطالعه کیفی پیامدهای تجرد قطعی دختران. مطالعات زن و خانواده، ۱۰(۱)، ۱۰-۳۵.

عسکری ندوشن، عباس.، عباسی شوازی، محمدجلال و پیری محمدی، مریم. (۱۳۹۵). سن ایده‌آل ازدواج و عوامل تعیین‌کننده‌ی آن در شهر یزد. مطالعات راهبردی زنان، ۱۹(۷۳)، ۶۳-۳۵.

غلامی، محبوبه.، امیرمظاهری، امیرمسعود و حقیقتیان، منصور. (۱۴۰۰). پدیدارشناسی تجربه زیسته دختران مجرد بالای ۳۰ سال از سبک زندگی ناشی از فرزندپذیری. سبک زندگی اسلامی با محوریت سلامت، ۵(۳)، ۱۱۷-۱۲۸.

غیاثوند، احمد و حاجیلو، زینب. (۱۳۹۹). مجرد زیستی جوانان: پانتومیم دختران مجرد در ایستار ازدواج. *علوم اجتماعی*، ۲۷(۸۸)، ۱۷۵-۲۱۵.

فتحی، الهام. (۱۳۸۸). بررسی سالمندی جمعیت ایران در نیم قرن اخیر و آینده آن تا سال ۱۴۳۰ هجری شمسی. *برنامه*، ۳۳۴، ۲۱-۲۴.

فلاح مین‌باشی، فاطمه، کاظمی، عباس و ترکمان، فرح. (۱۴۰۰). از تنهازیستی تا تنها ماندن؛ مقایسه دو گروه از زنان مجرد تنها در تهران. *مطالعات فرهنگی و ارتباطات*، ۱۹(۷۲)، ۱۱۷-۸۷.

قادرزاده، امید، غلامی، فاطمه و غلامی، الهه. (۱۳۹۶). بازسازی معنایی تجربه زیسته دختران از مجرد. *زن در توسعه و سیاست*، ۱۵(۳)، ۴۲۶-۴۰۳.

گافمن، اروینگ. (۱۳۹۱). *نمود خود در زندگی روزمره*. ترجمه مسعود کیانپور. تهران: نشر مرکز. گنجی، محمد، پیری، حسن و واحدیان، مرتضی. (۱۴۰۰). گونه‌شناسی دختران ازدواج نکرده ایلامی برحسب دلایل مجرد. *مطالعات زن و خانواده*، ۹(۲۰)، ۲۱۲-۱۸۹.

لوکاس، دیوید و مایر، پل. (۱۳۸۱). *درآمدی بر مطالعات جمعیتی*. ترجمه حسین محمودیان. تهران: دانشگاه تهران.

مداحی، جواد، زارع، بیژن، سراج‌زاده، سیدحسین و حبیب‌پور گتابی، کرم. (۱۴۰۰). مسئله مجرد: سوژه و زیست‌جهان نو‌پدید دختران شهر تهران. *بررسی مسائل اجتماعی ایران*، ۱۲(۱)، ۴۳-۷.

مدرسی یزدی، فائزه‌السادات، فرهنگد، مهناز و افشانی، سیدعلیرضا. (۱۳۹۵). بررسی انزوای اجتماعی دختران مجرد و عوامل فرهنگی - اجتماعی مؤثر بر آن (مطالعه دختران مجرد بالای ۳۰ سال شهر یزد). *مسائل اجتماعی ایران*، ۸(۱)، ۱۴۳-۱۲۱.

مرکزآمار ایران. (۱۳۹۰). *نتایج سرشماری‌های عمومی نفوس و مسکن سال‌های ۱۳۹۰-۱۳۴۵*.

مرکز آمار ایران. (۱۳۹۵). گزیده نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن ۱۳۹۵.

والی پور، ایرج. (۱۳۸۰). روان‌شناسی سازگاری. تهران: انتشارات وحید.

- Akbari, H., Ghafariyan Maboohat, E. & Timuri, M. (2021). *A qualitative study on the role of family in the delay of marriage of girls approaching permanent singleness*. In Proceedings of the First National Conference on Social and Cultural Issues and Challenges of the Iranian Muslim Family, Birjand. (In Persian)
- Atkinson, R. L., Atkinson, R. C., Smith, E. E., Bam, D. & Nolenhoeksma, S. (2002). *Hilgard's Background in Psychology*. Translated by: Mohammad Taqi Baraheni. Tehran: Roshd Publications. (In Persian)
- Berger, P. & Luckmann, T. (1994). *The Social Construction of Reality: A Treatise in the Sociology of Knowledge*. Translated by Fariborz Majidi. Tehran: Scientific and Cultural Publications. (In Persian)
- Braun, V. & Clarke, V. (2019). Reflecting on reflexive thematic analysis. *Qualitative Research in Sport, Exercise and Health*, 11(4), 589-597.
- Clarke, V. & Braun, V. (2013). Teaching thematic analysis: Overcoming challenges and developing strategies for effective learning. *The Psychologist*, 26(2), 120-123.
- Dehghan Hesar, M., Hajhosseini, M., Gholamali Lavasani, M. & Hejazi Moughari E. (2023). Solo-living among single women: A phenomenological study of challenges and strategies. *Rooyesh-e-Ravanshenasi*, 11(12), 13-24. (In Persian)
- Dush, C. M. K. & Amato, P. R. (2005). Consequences of relationship status and quality for subjective well-being. *Journal of Social and Personal Relationships*, 22(5), 607-627.
- Fallah Minbashi, F., Kazemi, A. & Torkeman, F. (2023). From solo-living to being alone: A comparative study of two groups of women living alone in Tehran. *Cultural Studies & Communication*, 19(72), 87-117. (In Persian)
- Fathi, A. (2009). *A Study of Aging in Iran's Population Over the Past Half-Century and Its Future Until 1430 Solar Year*. Weekly Program Magazine. (In Persian)

- Gandhi, K., Mander, H., Bhasin, A., Jha, R. & Dand, S. (2016). Living single: Being a single woman in India. *In book: India Exclusion Report II*, 165-188.
- Ganji, M., Piri, H. & Vahedian, M. (2021). Typology of unmarried Ilamian girls According to reasons of Singleness. *Journal of Woman and Family Studies*, 9(1), 189-212. (In Persian)
- Ghiasvand, A. & Hajilu, Z. (2020). Single lives of the youth: A pantomime of single girls in the attitude of marriage. *Social Sciences*, 27(88), 175-215. (In Persian)
- Gholami, M., AmirMazaheri, A. M. & Haghighatian, M. (2021). Phenomenology of the lived experience of single girls over 30 years of Lifestyle Adoption. *Islamic life Style Centered on Health*, 5(3), 117-128. (In Persian)
- Goffman, E. (2012). *The Presentation of Self in Everyday Life*. Translated by Masoud Kianpour. Tehran: Markaz. (In Persian)
- Golfam, M., Talaei, E. & RasoulzadehTabatabaee, K. (2016). Girls with Absolute Celibacy in Iran: Why-ness and their comparative adjustment in life with married counterparts. *The International Journal of Humanities*, 23(1), 61-74.
- Herouach, S. (2018). Students' Attitudes towards Spinsterhood. FLDM, Fez. <https://www.preprints.org/manuscript/201807.0579/v1>.
- Herouach, S. (2018). Students' Attitudes towards Spinsterhood. FLDM.
- Hosseini, S. H. & Izadi, Z. (2016). The phenomenology of lived experiences of women over 35 years of age who have never married in Tehran. *Women's Studies Sociological and Psychological*, 14(1), 41-72. (In Persian)
- Jackson, S. & Scott, S. (2002). *Gender: A Sociological Reader*. Psychology Press.
- Khodabakhshi-Koolaee, A. & Pishbahar, Z. (2020). The life experiences of single and unemployed 30-40 year-old girls in Tehran city. *Cultural Psychology*, 3(2), 171-186. (In Persian)
- Khosravi, J., Kheeznezhad, O. & Darni, H. (2021). Semantic reconstruction of the experience of celibacy From the perspective of girls 30 years and above the city of Buchanan. *Women's Strategic Studies*, 23(92), 133-151. (In Persian)

- Larquemin, A., Mukhopadhyay, J. P. & Buteau, S. (2016). Open data and evidence-based socio-economic policy research in India: An overview. *The Journal of Community Informatics*, 12(2), 120-147.
- Lucas, D. & Meyer, P. (2002). *An Introduction to Demographic Studies*. Translated by Hossein Mahmoudian. Tehran: University of Tehran. (In Persian)
- Maddahi, J., Zare, B., Serajzadeh, S. H. & Karamhabibpour, K. (2021). The problem of celibacy: The emerging subject and new life among girls in Tehran. *Journal of Social Problems of Iran*, 12(1), 7-43. (In Persian)
- Mead, G. H. (1934). *Mind, Self, and Society from the Standpoint of a Social Behaviorist*. University of Chicago Press: Chicago.
- Modarresi Yazdi, F., Farahmand, M. & Afshani, S. A. (2017). A study on single girls' social isolation and its effective socio-cultural factors: A study on single girls over 30 years in Yazd. *Social Problems of Iran*, 8(1), 121-143. (In Persian)
- Piaget, J. (1973). *Main Trends in Psychology*. London: George Allen and Unwin.
- Qaderzadeh, O., Gholami, F. & Gholami, E. (2017). Semantic reconstruction of girls' lived experience of singleness. *Woman in Development & Politics*, 15(3), 403-426. (In Persian)
- Ritzer, G. (1995). *Sociological Theories in the Contemporary Era*. Translated by Mohsen Salasi. Scientific Publications. (In Persian)
- Shmali Ahmadabadi, M. & Baradari Ahmadabadi, A. (2023). The impact of self-belief training based on choice theory on perfectionism and self-efficacy in girls who have experienced marriage disruption. *Cognitive Analytical Psychology*, 52(14), 77-90. (In Persian)
- Sharafoddin, S. H. (2020). Reflection on the issue of unmarried women in Iran. *Bi-Quarterly Journal of Islamic Studies on Social Injuries*, 1(2), 1-22. (In Persian)
- Statistical Center of Iran. (2012). *Results of the General Population and Housing Censuses of 1963-1967*. <https://www.amar.org.ir>. (In Persian)
- Statistical Center of Iran. (2017). *Results of the General Population and Housing Censuses of 2017*. <https://www.amar.org.ir>. (In Persian)

- Talebpour, A. & Beiranvand, M. (2022). Qualitative study of the consequences of definite celibacy in girls. *Journal of Woman and Family Studies*, 10(1), 10-35. (In Persian)
- Valipour, I. (2001). *Psychology of Adjustment*. Tehran: Vahid Publications. (In Persian)
- Zarean, M. (2018). Investigation of the reasons for delayed marriage from the viewpoint of female students in Tehran. *Journal of Woman and Family Studies*, 6(2), 86-110. (In Persian)
- Zhang, Z. & Hayward, M. D. (2001). Childlessness and the psychological well-being of olderparents. *Journal of Gerontology, Social Sciences*, 56(5), S311-320.

© 2025 Alzahra University, Tehran, Iran. This article is an open-access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution-Noncommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0 license) (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

نویسندگان

asadati@yazd.ac.ir

احمد کلاته ساداتی

دانشیار جامعه‌شناسی، دانشگاه یزد، یزد، ایران

jafarynaeemi1365@gmail.com

فاطمه جعفری نعیمی

دانشجوی دکتری جمعیت‌شناسی، دانشگاه یزد، یزد، ایران

sarasadeghie26hs@gmail.com

سارا صادقیه

کارشناسی ارشد جامعه‌شناسی، دانشگاه یزد، یزد، ایران

davoodiyese fid@gmail.com

زهره صادقیان مقدم

دانشجوی کارشناسی ارشد جامعه‌شناسی، دانشگاه یزد، یزد، ایران